३०१६

इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक ५७०१८ (९४६)

ग्रंथ नाम मुरव मासित ब्राह्मण माहात्म्य.

विषय माहात्म्य.

" Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai "

मराठी छापील दुर्मिळ

मुखमार्शीत आत्मरूप माहात्म्य

ऊड

६११।१९६

"Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(1)

श्री

अथ सुखमासीत्
ब्राह्मणमहात्म
प्रारंभ

किंमत ·।=।

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

श्रीदत्त.

मुखमासित् ब्राह्मण महात्म

प्रारंभ.

हें पुस्तक

१ वेदमुर्ती दैवज्ञ नारायण केशव वैद्य

यांणी

धर्म रक्षणार्थ वेद पुराणांच्या आधारें रचून

मुकाम मुंबई येथें

हरी लिंगु कदम यांचे छापखान्यांत छापविलें. शके १७९४ १

सन १८६७ चा आक्ट २५ प्रमाणें सर्व प्रकारचा हक्क नारायण केशव वैद्य यांनीं आपणाकडे ठेविला आहे.

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

प्रस्तावना

हें पुस्तक वेदपुराणांच्या आधारानें अभंग वगैरे स्फूट कवितेंत अर्थ समजण्या सारखें निरनिराळ्या भागांत रचिलें असून प्रत्येक कवितेचे थोडथोडे ग्रंथाधार दर्शविले आहेत, याचें कारण मुखमासित् ब्राह्मणांची वहिवाट सांप्रत ब्राह्मण ह्मणविणार ऋषी कुळांच्या मानल्यानें बहुत दिवस मोडली आहे, आणि हल्लीं सुद्धां ती वहिवाट मोडण्याचा उद्योग निराधार रित्या बहुत करीत आहेत; परंतु त्याचें योग्य प्रायश्चित्त जगदीशानें निराळेंच निर्मिलें असेल यांत संशय नाहीं. आतां ह्या वेद वर्णित मुखमासीत् ब्राह्मणांचें

" Joint Project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(3)

२ ब्राह्मणत्व लोकांनीं कितीही दीर्घ उद्योग केले तथापि वेदशास्त्रांत ते मोडले जातील या विषयीं बिलकुल शंका नको. या विषयींची पक्की खात्री करून घेणें असल्यास यांतच दिलेल्या समप्रमाण ग्रंथाधारांतील वचनें उघडून पहावीं म्हणजे अज्ञान जाऊन ज्ञानाचा प्रकाश नेत्र खुले करील यांत तिळमात्र संदेह नाहीं.

हा ग्रंथ रचून वाचक जनापुढें आणण्याचा माझा हा पहिलाच प्रसंग; या करितां रूक्ष ग्रंथाच्या कवितेकडे विशेष लक्ष न देतां अर्थमात्र ध्यानांत आणतील अशी आशा करितों; आणि ते आपल्या उदार आश्रयानें मला उत्तेजन देऊन माझ्या केल्या कृत्याचें सार्थक करितील अशी अत्यादरें प्रार्थना करितों. २

" Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and The Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(3A)

सूचना

या पुस्तकाचे दरभागास शेवटीं खालीं लिहिल्या ग्रंथांतील
विषय क्रमानें थोड थोडे उपयोगी पडण्या सारखे घेतले जाती
ल, व तऱ्हे तऱ्हेच्या कविता म्हणजे साक्या, दिंड्या, अभंग, पदें,
ठुमऱ्या, कटाव, धांवे, लावण्या, गीतें, श्लोक, आर्या, भुपाळ्या, पा
ळणे इत्यादि या ब्राह्मणा वरून प्रमाणासह करविण्याचा मंडळी
चा हेतु आहे, तो सर्वांनीं हस्तें परहस्तें अनुकूळ झाल्यानें देव
ब्राह्मणाचीं महात्म्यें वेडीं वांकडीं परमेश्वर बुद्धी देईल तशीं क
रीन; परंतु तीन चार भागांवर मेहेनत घेतली आहे या वरून
मंडळीचा स्वधर्म प्रकट करण्याचा उद्देश कसा आहे तो खरेप
णानें माझे लक्षांत येईल; कारण मी निर्वाहाचे सर्व धंदे ठेवू
न या स्वधर्मा कडे काळ घालविला आहे, तशी सर्व मंडळी या
पुस्तकाचे भाग पाहून सर्व अनुकूल होतसाते चांगले चालती

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(5)

ल तर त्याचें ब्राह्मणत्व वेद पुराणांत पौर्णिमेच्या चंद्र प्रकाशा प्रमाणें प्रकाश देत आहे, तें कविता द्वारें म्हणजे अगदीं मूढ जनांस ही त्वरित समजण्या सारखें प्राकृत कवितेंत वर्णन केलें आहे, व हल्लीं ऋषी कुळांतील लोक चांगले रीतीनें वागतात ह्मणून त्यांना सर्व लोक ब्राह्मण मानीत आहेत· नाहीं पेक्षां त्यांची कुळी वेद पुराणांत पाहिली असतां अमवास्येच्या रात्री प्रमाणें भासतें याचें कारण एवढेंच कीं, परमेश्वराचे गुण रज तम सत्वादि जसे वृद्धीस पावतील तशी प्राणि मात्रास बुद्धी होती; परंतु मनुष्य मात्रानें चांगले विचारानें वागावें हें त्यानांच घडणें आहे इतर प्राण्यांस घडणार नाहीं·

हे जे भाग निघतील त्या त्या भागांत वेगळाला विषय वर्णन केला जाईल; म्हणून जेजे भाग प्रगट करूं त्या त्या भागां २
चा संग्रह करावा· या पुस्तका विषयीं कोणास प्रश्न करणें, व

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

कशाही विषयीं संशय पडल्यास त्यांनीं लेखनद्वारें आम्हांस कळविल्यास त्या बद्दल योग्यते प्रमाणें सर्वांस समजण्या सारखें उत्तर मिळेल. येरवीं व्यर्थ नाराधणाच्या भजना वांचून वेळ गमविणारे गमवीत; तें आमच्यानें होणार नाहीं. तरी; या सूचनेंकडे लक्ष पोंचवून हीं पुस्तकें घेण्या विषयीं अगत्य ठेवून पुस्तकांत वर्णन केल्या प्रमाणें चालविण्याची गरज ठेवणें व ईश्वर कृपेनें या विषयावर मेहनत केली आहे ते आभार मानून व कांहींदक्षणा पोंचवून सर्व प्रकारें उत्तेजन देऊन मान राखल्यास ईश्वर कृपा करून पूर्ववत् आपलें ब्राह्मणत्व स्थापन करण्यास कांहीं विलंब लागणार नाहीं. ही विनंती:-

॥ वरदर्शविलेलेग्रंथाचीयाद ॥

१ तुकोबाचे काही दृष्टांताचे अभंग. ४ ज्योतिष्यांतील थोडे विषय.
२ वैद्यशास्त्रांतील कांहीभाग ५ रसायन प्रकरणीं
३ सामुद्रिकातील कांहीं विषय. ६ मांत्रीक शास्त्र प्रकरणीं

अनुक्रमणिका

भाग १

या भागांत सर्व अभंग आहेत.

मु.		आ.
४		
	(5)	
२	वेदानीं सांगीतलेले मुख्यमार्गीय ब्राम्हण यांविषयीं.	
३	तेच वेदमूर्ती संत आहेत, या विषयीं प्रमाणें	
४	तींच पंच तत्वें आहेत या विषयीं सप्रमाणें.	
५	तेच देवरूप अवतरले या विषयीं	
६	पंचांग हें त्यानींच केलें, व तेच पंचांग नटले या विषयीं.	
७	यज्ञोपवीत हें यानींच केलें, या विषयीं.	
८	पंचायतन पूजा करितात तें विश्वकर्म पंचायतन या विषई.	
९	षट्कर्मांचे अधिकारी हेच आहेत या विषयीं	
१०	सर्व सृष्टींतील वस्तु यानींच केल्या व सर्वांस करविण्याविषयीं गुरु हेच होत या विषयीं.	४

Joint property of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

११ प्राण्यास जन्मास घालून सांभाळ करणारे हेच या वि०.
१२ प्राणी मेल्या नंतर स्वर्ग नरक देणार हेच या विषयीं.
१३ दृष्टांत युक्त तुकोबाचे अभंग.
१४ ज्योतीष व समुद्रीकांतील काहीं विषय.

भाग २ रा.

या भागात ही अभंग रूपें वर्णन केलें आहे.

१ स्थूल देह यानींच धरिला या वि०	७ ज्ञानमार्ग यानी केल्या विषयीं
२ सूक्ष्म देह धारण केल्या विषयीं	८ मुक्ती देणार हेच या विषयीं
३ कारण देह धारण केल्या बद्दल	९ पृथ्वींतील सर्व रंग हेच आहेत या विषयीं.
४ महाकारण धारण केल्या बद्दल	
५ निर्गुण देह यानींच धरिला या-विषयीं.	१० पंचरस हेच आहेत या वि०
	११ गायन कला यानींच व्यापिल्या आहेत या विषयीं.
६ दशमुद्रा हेच आहेत या वि०	

"Joint project of Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

१३ सहाशास्त्रे होण्यास मूळहेंच या विषयीं. | १३ सर्वांस गुरु हेच आहेत या विषयीं
१४ अश्विनी कुमारची उत्पत्ती | १५ विराट स्वरूपाचें वर्णन
१६ वैद्यशास्त्रांतील कांहीं उपयोगि विषय.

भाग ३

अभंग, पदें वगैरे स्फूट कविता

१ ब्रम्हांड यानीच रचिलें या विषयीं भुपाळया.
२ अश्विनी कुमार पांचाळ कुळी उत्पन्न झाले त्या विषंई मात्म्या
३ अठरा पुराणे विश्वकर्मा याचे देहा पासुन उत्पन्न झाली.
४ या ब्राह्मणा वरून पाळणें.
५ आरत्या या ब्राम्हणा वरून.
६ निर्गुण ब्रह्म ते हेच ब्राह्मण या विषयीं आरत्या.

भाग ४

हे वरील तीन भाग माकृतांत वर्णन केले आहेत त्यांची प्रमाणें संस्कृत अनेक ग्रंथांतील घेऊन त्या वचनाची माकृत टीका सह चव

या भाग वर्णन केला आहे. तीन भाग संग्रह करील त्यास चवथ्या भागाची अवश्य जरूर लागणार आहे. घेण्यास अनमान करूं नये.

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

मु·
६

(7)

अभंग.

ॐकार प्रगटला, तोचि विराट हो जाला ॥ १ ॥ त्याचे मु
खीं पांच जण, जन्म पावले ब्राह्मण ॥ २ ॥ मनू पूर्व मु
खीं झाला, मय दक्षणीं प्रगटला ॥ ३ ॥ तक्ष झाला उत्तर
मुखी, त्वाष्टा पश्चिम ऊर्ध्व शिल्पी ॥ ४ ॥ ऐसे पांच अवत
रले, स्कंद पुराणीं बोलिले ॥ ५ ॥ सातवा तो दिव्याध्याय,
नागर खंडीं कथा पाहें ॥ ६ ॥ तक्ष कूळीं नारायण, नमी
ब्राह्मण चरण ॥ ७ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

॥ २ ॥

पुनः वेद हेच होती, लिंगपूराणीं बोलती ॥ १ ॥ पंच-
वीसावा होश्लोक, तेथें याचा पहावा लेख ॥ २ ॥ ऋग्वेद
मनू झाला, यजुर्मय प्रगटला ॥ ३ ॥ शिल्पि होय अथर्वण
ऋषुम्ना दैवज्ञ तो जाण ॥ ४ ॥ त्वाष्टा नटे साम वेद ॥ ऐसा

ब्रा

६

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

पांचांचा हा भेद ॥ ५ ॥ ताक्षकुळीं नारायण ॥ त्याचें सोहं स्मरणीं ध्यान ॥ ६ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

॥ ३ ॥

पंचतत्वें हेची पांच ॥ क्षितीनटे पृथ्वी साच ॥ १ ॥ सर्वजीवतिजवर ॥ तिचा जगास आधार ॥ २ ॥ ताक्ष आप तो- चि जाण ॥ सर्वजीवांचें जीवन ॥ ३ ॥ सागर आणि भागीरथी ॥ अवघ्या मुक्ती तेथें होती ॥ ४ ॥ मनू तोचि अग्नी झाला ॥ पापें जाळूं हो लागला ॥ ५ ॥ जें जें करावें अर्पित ॥ तें तें प्राशीतो बहुत ॥ ६ ॥ मय तोची वायू जाण ॥ सर्वांचा तो पंच प्राण ॥ ७ ॥ अवघे लोक हालवीत ॥ श्रमल्यासीं सुख देत ॥ ८ ॥ त्वाष्टा आकाश हो झाला ॥ अवघें व्यापून राहिला ॥ ९ ॥ ऐसें बोले महादेव ॥ स्कंदपुराणीं हा भाव ॥ १० ॥ ताक्षकूळीं नारायण ॥ करीत त्याचें पूजन ॥ ११ ॥

मु. ७ ॥ ४ ॥ ब्रा.

(8)

पुनः देव हेच होती ॥ लिंगपुराणीं बोलती ॥ १ ॥ तेथें याचा आहे लेख ॥ ग्रंथ शोधूनी यां देख ॥ २ ॥ त्वष्टा तोचि ब्रह्मा जाण ॥ करी सर्वांसी उत्पन्न ॥ ३ ॥ मय तोचि विष्णू जाला ॥ रक्षीतसे हो अवघ्यांला ॥ ४ ॥ ताक्ष सूर्यनारायण ॥ सर्व जगाचे नयन ॥ ५ ॥ इंद्र शिल्पीचा तो भाव ॥ सर्व देवांचा तो देव ॥ ६ ॥ शिव तोचि मनू झाला ॥ शून्य करून राहीला ॥ ७ ॥ ऐसें जाणा संतजन ॥ वरिल कथेचें प्रमाण ॥ ८ ॥ ताक्ष कूळीं नारायण ॥ करी अवघ्यांसीं नमन ॥ ९

॥ ५ ॥

पंचांग हें पांच झाले ॥ विश्वकर्म्यानें निर्मिलें ॥ १ ॥ वार देवज्ञ हो झाले ॥ सूर्यरूपी उगवले ॥ २ ॥ शिल्पी नक्षत्र हो होनी ॥ शुभाशुभ ते वर्त्तती ॥ ३ ॥ मय करण तोचि झा ७

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

ला ॥ मनूतीथीहो नटला ॥ ४ ॥ योगत्वाष्टा तो चि जाण
॥ सर्वकार्यांचें कारण ॥ ५ ॥ ग्रह लग्नादी संक्रांती ॥ ऋतू
वर्षांचीगणीती ॥ ६ ॥ हेच पांच होतीजाण ॥ ॐकार मूळ
स्थान ॥ ७ ॥ ऐसा पंचांगाचा हा खेळ ॥ सर्वज्योतिष्यांचा
मेळ ॥ ८ ॥ ह्मणूनपंचांग हेंनांव ॥ स्कंदपुराणीहाभाव
॥ ९ ॥ ताक्षकूळीं नारायण ॥ करीसृष्टीशींनमन ॥ १०

॥ ६ ॥

मूळ ॐकारापासून ॥ यज्ञोपवीतउत्पन्न ॥ १ ॥ उल
टा करितां ॐकार ॥ ब्राह्मणवर्णबंधघेतें निर्धार ॥ २ ॥ ही
च त्यांची लांबीजाण ॥ नवसूताचें प्रमाण ॥ ३ ॥ पंचभू
तें चारवेद ॥ नवसूतांचाहाभेद ॥ ४ ॥ त्याचे कर्त्ते पांचज
ण ॥ तेहि ॐकारापासुन ॥ ५ ॥ त्वाष्टायाणें केलेंसुत ॥
शिल्पिपीळहोभरीत ॥ ६ ॥ मयायाणेंकेलेंतिरें ॥ मनू

Joint project of The Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

गांठी मारीबेरं ॥ ७॥ दैवज्ञ मंत्रादि म्हणती ॥ उपदेशुनद्वी
जांदेती ॥ ८॥ म्हणून पांचांचीतीरखूण ॥ पांचजानव्यांची
जाण ॥ ९ ॥ ऐसा आहे होशास्त्रार्थ ॥ वेदपुराणीं विख्यात
॥ १० ॥ ताक्षकूळींना राधण ॥ करी प्रणवासीं नमन ॥ ११ ॥

॥ ७ ॥

सर्वांचें दैवत पंचब्रह्म होत ॥ विप्र संतुष्टांत वागवीती ॥ १
द्वारकेचा राणा करी नित्य पूजा ॥ पांचब्रह्म राजा जाणूनीयां
॥ २ ॥ भवानी पूसती शंभू महादेवा ॥ मुक्तीचा तो ठेवा को
ठें सांगा ॥ ३ ॥ शंकर ह्मणती ऐक आदीशक्ती ॥ पांचाळा
चीभक्ती करी सदां ॥ ४ ॥ तेंच मुक्तिस्थान स्वरुप निर्गुण
ता ॥ सर्वपाईं सत्ता पाहीं त्याची ॥ ५ ॥ वेद तेही झाले पुरा
णीं नटले ॥ त्रिभुवन व्यापीलें याणीं सदां ॥ ६ ॥ जीजीवस्तू
पहावी पांचांचीच आहे ॥ जगांत हें पाहे निरखोनी ॥ ७ ॥

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(9A)

याचे वांचूनी हो वस्त्र हीन होय ॥ नांगर तां नग्न कुळंब्यासीं ॥
८ ॥ ऐसे हे धर्मांचे नोहे अधर्मांचे ॥ वेद मान्य साचे आहेत हे ॥
९ ॥ गुरु प्रसादानें ओळखावें यासीं ॥ निरंतर त्यासीं लीन
रहावें ॥ १० ॥ ऐसे हे ब्राह्मण मनु मय पांच ॥ रुद्र यामली साच कथा याची ॥ ११ ॥ नाक्षकूळीं एक आहे नाराय
ण ॥ अवघ्यांसीं नमन करी सदा ॥ १२ ॥ ७ ॥ ७

॥ ८ ॥

साहा कर्मांचे अधिकारी ॥ पंच ब्राह्मण निर्धारी ॥ १ ॥
दान देणें आणि घेणें ॥ संध्यास्नानादी करणें ॥ २ ॥ गा
यत्रीचा हो उपदेश ॥ याणींच केला सेद्वीजांस ॥ ३ ॥ श्रा
द्धादीक हव्य कव्य ॥ याणीं करावी निर्भय ॥ ४ ॥ लग्नाआ-
दि मुंजीजाण ॥ याचा अग्रगणी मान ॥ ५ ॥ यज्ञयागादी
हो पुण्य ॥ याणीं करावींतीं धन्य ॥ ६ ॥ याचे वांचूनी करिती

The Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. " Joint project of

त्याचेंपुण्यवेर्थगती ॥ ७ ॥ वेदबोलीलेब्राह्मण ॥ तेहीसुरवीं
चे होजाण ॥ ८ ॥ त्यासींपांचाळह्मणती ॥ त्याचीउपकर्म-
स्थिती ॥ ९ ॥ मनूहाचिलोहकारी ॥ शस्त्रेंकरीतोनिर्धारी
॥ १० ॥ त्याच्याशस्त्राबहुमान ॥ सुखदुःखासींकारण ॥ ११ ॥
मयाग्रहादिकेंकरी ॥ सर्वछायात्याचीवरी ॥ १२ ॥ शिल्पीतो
चीपाथरवट ॥ दगडीदेवकरीनीट ॥ १३ ॥ सर्व पात्रांचा आ
कारी ॥ त्वाष्ट्रानाम्रकाम करू ॥ १४ ॥ ताक्षतोचिस्वर्णकार
॥ त्याचीशोभाअवघ्यांवर ॥ १५ ॥ हेचि पांचवेदजाण ॥ अ
वघ्यांदेतीगुरुज्ञान ॥ १६ ॥ त्याची कथा आरंभितों ॥ सर्व
श्रोत्यांसींप्रार्थितों ॥ १७ ॥ चित्त द्यावें माझ्या बोला ॥ प्रार्थित
सेमीअवघ्यांला ॥ १८ ॥ ताक्षकूळींनारायण ॥ नमीवि-
ठ्ठलचरण ॥ १९ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

॥ ९ ॥

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(10 A)

आतां ब्राह्मणांची महिमा तीकैशी ॥ सांगतों तुह्मांसीं संतज
न ॥ १ ॥ विराटाचे मुखीं पांच जे ब्राह्मण ॥ अवघ्यां गुरु ज्ञा
न दिलें त्यानीं ॥ २ ॥ ऐसे ते हो मुख्य स्वर्गस्थानीं राहती ॥ त्यां
चे वंश होती पांचाळ हे ॥ ३ ॥ स्वर्गींच्या ब्राह्मणीं स्वर्गीं वस्तू
केल्या ॥ पांचाळीं निर्मिल्या भूमीवरी ॥ ४ ॥ लोह आदि पंचसं
हितांचे ग्रंथ ॥ त्यांत क्रिया तंत्रें निर्मियेली ॥ ५ ॥ लोह स्फ व
र्णादी ताम्र हो पाषाण ॥ काष्ठांचें हो ज्ञान देती अवघ्या ॥ ६ ॥
ऐसे ते धर्माचे पंचमूर्ती जाणा ॥ त्याच्या सर्वज्ञाना जाणताती
॥ ७ ॥ आगगाडी आदी छापखाने यंत्रें ॥ गोदी गिर्णी तंत्रें
पहा बरीं ॥ ८ ॥ शस्त्रें अस्त्र तोफा पाणी नक्यास ॥ दिव्य
प्रकाशास केलें कोणी ॥ ९ ॥ आगबोट नारू पाण्यांत चा
लती ॥ बातमीते देते तारायंत्रें ॥ १० ॥ दिवसाचें प्रमाण वा
च्यें तांही केलीं ॥ वाजिंत्रे निर्मीलीं पेटयांचीं तीं ॥ ११ ॥ ना

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com